

Arvensis

GRANSKAD KUNSKAP FRÅN HUSHÅLLNINGSSÄLLSKAPENS HIR-RÅDGIVARE

1.2014
JANUARI

Skära, skära tistel

Röta i roten

"Arrende med vinst"

Näringen på toppen

Koll på mikro

Skribenter i detta nummer: Ann-Charlotte Wallenhammar, Per Modig, Michaela Baumgardt, Björn Roland, Johan Arvidsson, Lena Friberg, Ararso Etana, Jan Jansson, Gunnel Hansson, Charlotta Almquist, Eric Hallqvist, Vera Kainiemi, Karin Hamné, Anders Pålsson, Gunilla Berg, Olos Pålsson, Henrik Nätterlund, Linda af Geijersstam, Anneli Lundkvist, Mattias Hammarstedt, Emma Hjelm, Nilla Nilsson-Linde, Theo Verwijst

Rotröta utmanar rödklövern

Figur 1. Sjuk rödklöverplantor försvagas och konkurreras ut av omgivande bestånd.

Figur 2. I många fält angrips rödklöverplantorna tidigt under insåningsåret (mitten). Vallår II är ofta angreppen kraftiga (längst ner).

Trots rotröta som sitt största hot håller rödklöver sin ställning som den mest avkastande baljväxten i våra vallar i två och ibland tre år. Ta hänsyn till uppförökningen av rotröta i de mer långliggande vallarna och byt till vitklöver, blålusern eller käringtand.

Rödklöver har en historik som kulturväxt som går tillbaka till 1700-talet. Till att börja med odlades ettåriga klövervallar på åkrarna, men allteftersom ängarna odlades upp fick klövervallarna på åkern ligga i två eller tre år. I modern vallproduktion är odlingen specialiserad och avbrotten från rödklöver är många gånger endast något enstaka år, vilket lokalt orsakar stora problem att få klövern uthållig i vallen.

Klövern smittas snabbt

Många lantbrukare har erfarenhet av att rödklövern försvinner i vallarna. En viktig orsak till detta är att flera patogena svampar som finns i jorden *Fusarium avenaceum*, *Phoma medicaginis* och *Cylindrocarpum destructans*, snabbt infekterar rötterna och orsakar rotröta. I ett pågående forskningsprojekt har vi utvecklat DNA-metoder för att följa svamparnas utveckling i roten. Analyser av rötter provtagna vid olika tidpunkter visar att samtliga svampar finns i roten redan vid första provtagningen en dryg månad efter sådd, och det bekräftar äldre studier där den framväxande roten infekterades av *Fusarium*-svampar efter endast några dagar. Angripna plantor försvagas (figur 1) och antar en blågrön färg.

Gräv gärna upp en rödklöverplanta och dela roten med kniv för att undersöka om den är infekterad! I en infekterad planta är kärldrängarna mörkfärgade. Till att börja med är rötan svag men eftersom

svamparna finns kvar i roten och växer i styrka är ofta stora delar av roten missfärgad vallår II (figur 2). Försvagade rötter blir känsliga för till exempel mekaniska skador, påfrestningar av vinterklimat och för konkurrens i beståndet. Barmarksfrost i Mellansverige våren 2013 orsakade i flera fall stor skada i rödklöver i vall II på gårdar med intensiv vallproduktion.

Avkastar trots angrepp

I fältförsök har vi genom att följa sjukdomsutvecklingen i olika baljväxter kunnat visa hur angrepp av rotröta påverkar vallens botaniska sammansättning, avkastning och kvalitet. Rötans omfattning bestämdes i försöken genom visuell bedömning som gav underlag för ett sjukdomsindex. Vallar i två- respektive tresköresystem innehållande timotej, ängssvingel samt baljväxt jämfördes. Baljväxterna som studerades i vallarna var rödklöver SW Fanny (med och utan cikoria) och SW Vivi samt vitklöver, käringtand och blålusern.

Resultaten visade att vallen med rödklöver gav störst totalavkastning över tre vallår. Trots att angreppen var stora i andraårsvallen (figur 3) lyckades rödklöver avkasta bäst av baljväxterna. Baljväxthalten var högst i vallar med rödklöver de två första vallåren. Under vallår III minskade dock rödklöverhalten signifikant från i medeltal cirka 50 procent till cirka 30 procent.

Redan på senhösten insåningsåret var sjukdomsindex signifikant högre (35-65) jämfört med hos de andra baljväxterna (6-33). Blålusern hade större angrepp av rotröta än käringtand och vitklöver.

I tredjearsvallen kunde vi se viss skillnad hos rödklöversorterna i försöket. Här klarade sig Vivi bäst och stod för största andelen av kvarvarande rödklöver. Skillnaden

TEXT: ANN-CHARLOTTE WALLENHAMMAR, |HS KONSULT
 Ann-Charlotte.Wallenhammar@hushallningssallskapet.se NILLA NILSDOTTER-LINDE, SLU nilla.nilsdotter-linde@slu.se OCH
 JAN JANSSON, HUSHÅLLNINGSSÄLLSKAPET, SJUHÄRAD OCH CHARLOTTA ALMQUIST, EUROFINS FOOD AND
 AGRO TESTING SWEDEN AB FOTO: ANN-CHARLOTTE WALLENHAMMAR
 LÄS MER OM VÅRA ROTRÖTEPROJEKT PÅ SLF:S HEMSIDA, WWW.LANTBRUKSFORSKNING.SE

var dock inte statistiskt säker. Därmed utjämnades skillnaden mot vitklöver. Undersökningar av svenska och utländska rödklöversorter i fältförsök visar inga signifikanta skillnader i angreppsnivå av rotröta. Det är nödvändigt att förlänga dagens sortprovning från två till tre år för att kunna bedöma potentialen hos en ny sort.

Vallens syfte avgör artvalet

Rödklöver är en utmärkt baljväxt för att uppnå snabb etablering med stor produktion och bra kvalitet i tvååriga vallar. Resultaten visar att

rödklöver trots stora angrepp av rotröta också kan ge stor avkastning totalt sett över tre vallår. I utsatta lägen och på gårdar med omfattande vallodling kan dock rödklövern svikta redan andra vallåret. Är syftet mera långliggande vallar, bör hänsyn tas till den uppförökning av rotröta som ensidig odling av rödklöver innebär. Här rekommenderas istället vitklöver och blåusern i treskördesystem medan käringtand passar bättre som avbrottsgröda i ett tvåskördesystem. ■

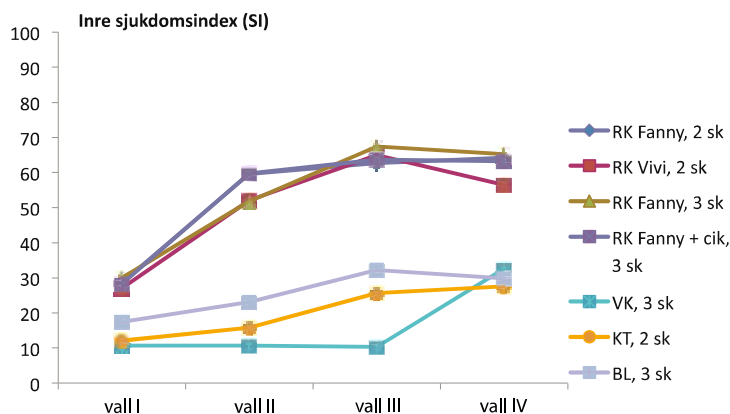
RÅD OM RÖDKLÖVER I VALLEN

- Bestäm fröblandning utifrån produktionsmålet. Utgå från syftet med vallen – undvik till exempel rödklöver i en långliggande vall.
- Variera växtföljden. Uppehåll på 3–4 år mellan rödklövergrödor rekommenderas. Välj annan omväxlingsgröda än stråsäd som åkerböna och raps

Känslighet för rotröta

Rödklövern värst drabbad

Figur 3. Inre sjukdomsindex (SI) i medeltal för två försöksplatser vall I-III, samt för en försöksplats vall IV. Angreppen av rotröta var stora i rödklöver i andra-årsvallen. Trots rötan avkastade rödklövern bäst av baljväxterna över tre vallår. (RK=rödklöver, VK=vitklöver, KT=käringtand), BL=blåusern).

Fler sjukdomar hos rödklöver

Förutom rotröta kan klöver-
 röta och nematoder drabba
 vallbaljväxterna. Klöverröta
 som orsakas av *Sclerotinia*
trifoliorum, drabbar friska
 plantor och är en vanlig
 orsak till utvintring i norra
 Sverige. När snötäcket
 försvinner kan de nya över-
 vintringskropparna, svarta
 sklerotier, tillsammans
 med ett vitt mycel
 hittas. Skador av

stjälknematoder har tidigare
 varit vanliga och orsakade
 så kallad klöverrötthet.
 Förbättrat sortmaterial har
 dock minskat skadorna från
 båda dessa skadegörare.
 I förädlingen görs urval
 för rotröta och klöverröta
 men inte för nematoder
 på grund av att rätt sorts
 nematoder inte finns att
 tillgå. (källa: Linda Öh-
 lund, Lantmännen
 Lantbruk)

Arvensis ges ut av de oberoende organisationerna HIR Malmöhus, Hushållningssällskapet Skaraborg, Östergötland, Kalmar-Kronoberg-Blekinge, Kristianstad och Växa Sverige.

Arvensis förmedlar granskad och komprimerad kunskap även med internationell utblick. Målgruppen är professionella lantbrukare inom växtodlingsområdet. Våra skribenter är i huvudsak HIR-rådgivare som befinner sig mitt i lantbrukarnas vardag och verklighet.

Redaktion

Borgeby Slottsväg 11,
237 91 Bjärred
Tel 046-71 36 00
arvensis@hushallningssallskapet.se
www.arvensis.se
e-postadress till redaktionen och
annons är förnamn.efternamn@
hushallningssallskapet.se

Gunnel Hansson Redaktör
Tel 046-71 36 13

Linda af Geijersstam
Tel 0706-15 67 70

Björn Roland Tel 0511-248 35

Emma Hjelm Tel 046-71 36 69

Henrik Nätterlund Tel 046-71 36 27

Artiklarna skrivs i samarbete mellan författaren och redaktionen. Har du synpunkter eller förslag på artiklar hör av dig till redaktionen.

Ansvarig utgivare

Erik Stjernedahl
Tel 046-71 36 10

Annonser

Thomas Linné
Tel 0708-81 66 11

Prenumerera på Arvensis

7 nummer per år för
795 kr/år + moms
Anmäl dig på www.arvensis.se
eller 046-71 36 00

Grafisk form

abSe media AB, Västerås

Tryck

Kepa Tryck AB, Kävlinge

Utgivningsplan 2014

	Mtrldag	Utgivndag
Nr 1	15 jan	3 febr
Nr 2	26 febr	17 febr
Nr 3	3 apr	23 apr
Nr 4	7 maj	26 maj
Borgeby- bilaga	26 maj	16 juni
Nr 5	3 sept	22 sept
Nr 6	15 okt	3 nov
Nr 7	26 nov	15 dec

6

8

28

18

Innehåll:

Tuff start för 2014

Skapa en försäljningsstrategi

4

Mindre kalium till majs

Lägg gödseln till vallen

6

Näringen på toppen

Plöjningsfritt skikt näringen

8

Mer kväve i stallgödseln

Normerna bör höjas

12

Tjäna på arrenden

Räkna också skalnackdelarna

14

Skära skära tistel

Mer skörd med tistelskäraren

18

Hur mangan tas upp

Enkla produkter via bladet

20

Rotröta skadar rödklövern

Avkastar bäst trots angrepp

22

Tillgänglig mikronäring

Gödslingsstrategin avgör inte

26

Minska fusariumrisken

Sortvalet allt viktigare

28